

Ensiksi on tiedettävä, että ennen aikaan koko Rautalammin pitäjä on ollut yhteismaata, jota kaikki ympärillä olevat pitäjät ovat viljelleet ja jossa he ovat harjoittaneet metsästystä ja kalastusta... eivätkä ole juuri mitään veroa siitä kruunulle suorittaneet. (Kanneviskaali Juhana Ottenpoika 1628 aatelin rälssioikeuksien perusteettomuudesta)

Keski-Suomi kuuluu maakuntiin, jotka ”syntyivät” 1800-luvulla talousalueiden muotoutumisen ja kansallisen heräämisen myötä. Keskisuomalaisen identiteetin juuria voidaan etsiä kauempaakin, jolloin esiin tavallisesti nostetaan vuosisatainen historia Hämeen erämaana. 1500-luvulla sisämaahan suuntautui savolaisten uudisasutusliike. Voinee myös pohtia, kuinka sodanjälkeinen asutustoiminta piti yllä ja rakensi edelleen etenkin pohjoisen Keski-Suomen omakuvaa ”uudisraivaajien maana”.

Varhaisimmat maininnat pohjoisesta Keski-Suomesta koskevat rajapaikkoja. Vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhan rajakohteena mainitun ”Kolumakosken” on yleisesti ajateltu sijainneen nykyisen Keski-Suomen alueella. Todennäköisimmin kyseeseen tulee nykyisestä Kolimasta Keiteleeseen laskeva koskiosuus, jonka ylin koski tunnetaan nykyisin Viitasaaren Kärnänkoskena. Enemmän tiedetään Hämeen ja Viipurin linnaläänien välisen rajan määrittelystä 1400-luvun puolivälissä, kun kuningas Karl Knutsson ratkoi pohjalaisten selvitysmiesten avulla hämäläisten ja savolaisten välisiä väkivaltaisuuksia. Vuoden 1452 tuomion ja rajankäynnin tuloksena rajakohteeksi vakiintui nykyisin turistinähtävyytenä tunnettu Rillankivi, jossa kohtaavat nykyisen Pihtiputaan, Pielaveden ja Pyhäjärven rajat.

Uudempi akateeminen tutkimus on korostanut, että rajat ymmärrettiin keskiajalla eri tavalla kuin myöhemmin. Pähkinäsaaren rauhassa ei erämaaosuudella jaettu varsinaisesti alueita, vaan turvattiin kauppiaiden esteetön kulku. Tällöin erämaiden rajakohteiden määrittelyn perusteena oli sijainti vesistöreittien solmukohtana, jollaisia ovat Koliman ja Keiteleen välinen koskiosuus sekä Pohjois-Savon puolella Nilsiä Karjalankoski. 1400-luvun puolivälissä hämäläisten ja savolaisten ”heimorajan” rajankävijät yrittivät puolestaan jakaa kalavesiä ja oravametsiä sen sijaan, että olisivat pyykittäneet tarkasti nykyaikaista rajalinjaa: ajan olosuhteissa se olisi ollut mahdotontakin.

Hämäläisten ja savolaisten väkivaltainen yhteenotto 1400-luvun puolivälissä osoitti, kuinka erämaiden annin hyödyntämiseen kohdistui kasvavaa kiinnostusta ja vaikeasti soviteltavia intressejä, kun vapaasti kalavesiä ja

turkismaita hyödyntämään tottuneet hämäläiset eränkävijät törmäsivät savolaisten yhä lännempään ja pohjoisempaan työntyneeseen kaskiekspansioon.

Keski-Suomen erämaat nousivat uudenlaisen kiinnostuksen kohteeksi 1540-luvulla, kun kuningas Kustaa Vaasa pyrki voimallisesti laajentamaan veropohjaa erämaihin ja samalla asutuksella merkitsemään entiset yhteisnautinta-alueet Ruotsin kruunulle, jos ja kun voimistuvalla Moskovan Venäjällä olisi asiaan jotain vastaan sanomista Pähkinäsaaren rauhansopimuksesta tehtyjen rajatulkintojen perusteella. Alamaisten ristiriitaiset intressit erämaihin synnyttivät uuden erämaasodan hämäläisten ja savolaisten välille, tällä kertaa pohjoisessa Keski-Suomessa:

...alamaisemme Jämsän pitäjstä, Niilo Kärkäs ja Kavattilan Pekka Pekanpoika, ovat valittaneet vahingosta, jota Pohjan (Norrebotns) lappalaiset ja savolaiset ovat tehneet heidän vanhoilla erämaillaan ja kalavesillään... On tahtomme, että tutkitte heidän valituksensa ja teette heille oikeutta. Ja huomaamme, että erämaa on valtavan suuri metsä, jonne voi rakentaa hyviä taloja... ja olemme kuulleet, ja koska Meille päivittäin valitetaan maariidoista, eikä kansa riittävän vapaasti voi rakentaa talojaan, on neuvomme, että yhteinen rahvas rakentaisi mainituille erämaille, etenkin joka puolelle Venäjän rajaa vastaan...

(Kuningas käskynhaltijoille ja voudeille 28.5.1550 GVR 21, 250.)

Hämeen talonpojat olivat haluttomia luovuttamaan Keski-Suomen erämaitaan savolaisille uudisasukkaille, mutta he eivät myöskään itse olleet valmiita siirtymään erämaille asumaan Kustaan toivomassa tahdissa. Savon puolella erämaiden talonpoikaistuminen eteni nopeammin ja oli saavuttanut Oulujärven vastaisen Maanselän jo hyvissä ajoin ennen maakirjojen alkua 1540-luvulla. Syynä eritahtisuuteen oli maatalouden erilainen rakenne: Hämeen talonpojat olivat tottuneet peltoviljelyyn, kun taas savolainen kaskiviljely mahdollisti erämaiden nopeamman hyödyntämisen. Kuningas asettui pian savolaisten kannalle ja päätteli, että Hämeessä myös kruunun palvelijat ja yhteiskunnallisesti johtava kerros olivat oman hyötynsä vuoksi olleet asiassa passiivisia:

Olemme ymmärtäneet, Isak Nilsson, että jotkut hämäläiset ovat samonneet Pohjanmaan ja Hämeen rajan erämaihin ja ovat hyökänneet alamaistemme kimppuun ja lyöneet kuoliaaksi heitä, jotka olivat käskystämme asettuneet viljelemään metsään ja rakentaneet kauniita koteja, sekä nylkeneet, polttaneet ja kaikin tavoin sopimattomasti käyttäytyneet... ja huomaamme, että sinä ja muut Hämeen vastuulliset olette katsoneet asiaa sormien läpi...

Sinä hyvin tiedät, että olemme usein sinua pyytäneet, että erämaa on asutettava Kruunun hyödyksi ja parannukseksi...- Nyt huomaamme, että asiat ovat menneet toisin kuin olemme määränneet...haluamme, että sinä ahkeramman tutkit asiaa ja rankaiset syyllisiä. Ja haluamme, että sinä itse välittömästi matkustat luoksemme ja teet selkoa kaikista tämän maankolkan asioista.

Kuningas Isak Nillson Banerille 6.10.1551 GVR 6.10.1551

Hollolan kihlakunnan erämaita tutkimassa olleen Anders Vestgöten oli asetettava sanansa tarkkaan, kuinka odotettua laihemmat tulokset kuninkaalle muotoili:

...olen parhaan kykyini mukaan Teidän Korkean Armollisuutenne puolesta ja valtuutuksella henkilökohtaisesti tehnyt katselmuksen ja tutkinut, sekä olen asettanut joitakin talonpoikia sinne (erämaahan) rakentamaan ja asumaan, mutta, Kaikkein Armollisin Herra, on siellä talonpojilla myös kalavesiä ja oravametsiä, jonne kukaan ei voi rakentaa...

(Anders Vestgöte kuninkaalle 27.10.1552 KA 132: 6a)

Kuningas puhui savolaisten ohella Pohjanperän ”lappalaisista” omana väestöryhmänään. Uudemmassa kirjallisuudessa on mm. paleoekologisten todisteiden perusteella esitetty, että sisämaassa on asunut pyyntikulttuurissa elänyttä ja myös maata viljellyttä väestöä enemmän kuin aiemmin on luultu. Asiakirjatietoja näistä asukkaista ei juuri ole ja epäselvä on myös heidän suhteensa rintamaiden eränkävijöihin: kyseessä lienee ollut jonkinlainen verotus- ja lahjanvaihtosuhte. Usein siteerataan Hämeen voudin Magnus Kazin todistuskirjettä vuodelta 1390, jolla hän luovuttaa maaomaisuuttaan Turun tuomiokirkolle ja edesmenneen Bo Jonssonin sielunmessuihin. Syytä toimelle ei tunneta: näin voitiin menetellä esimerkiksi henkirikosten korvauksia maksettaessa. Dokumentissa on maininta ”oravametsistä ja kalavesistä Pohjanperällä” (noor j bothnen), sekä tilalle kuuluneista ”lappalaisista” (lappa som wndher the gardhen warit haffuer). Sopimusta olivat vahventamassa Sääksmäen kihlakunnan talonpojat samoilta seuduilta, joilla myöhemmin tiedetään olleen erämaaomistuksia nimenomaan Jyväskylän-Vesangan seudulla.

Keskiaikaiset asiakirjatiedot ovat niukkoja, joten kuvaa eräkaudesta ja eri pitäjien omistuksista erämaissa on paikallishistoriallisessa kirjallisuudessa rakennettu eräomistusten purkamisen ja rajankäyntien yhteydessä syntyneiden 1500-luvun lähteiden perusteella (Seppo Suvanto: Keski-Suomen eräkausi. Keski-Suomen historia I, 1999). Tällainen dokumentti on vuodelta 1588 säilynyt kartta Naarajärven ”erätilasta”. nykyisten Äänekosken ja Uuraisten alueella. Rajakohteet rajaavat selväpiirteiden kokonaisuuden, joka on joidenkin paikannimien muuttumisesta huolimatta löydettävissä nykykartalta.

https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_24977/Details

<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaiikka/?lang=fi>

Hujakan joen suu

Hirvasjoensuu

Iso Hirvasen järvi

Haapämäki

Sällijärven luoteinen pää

Karangan vuoren otsa

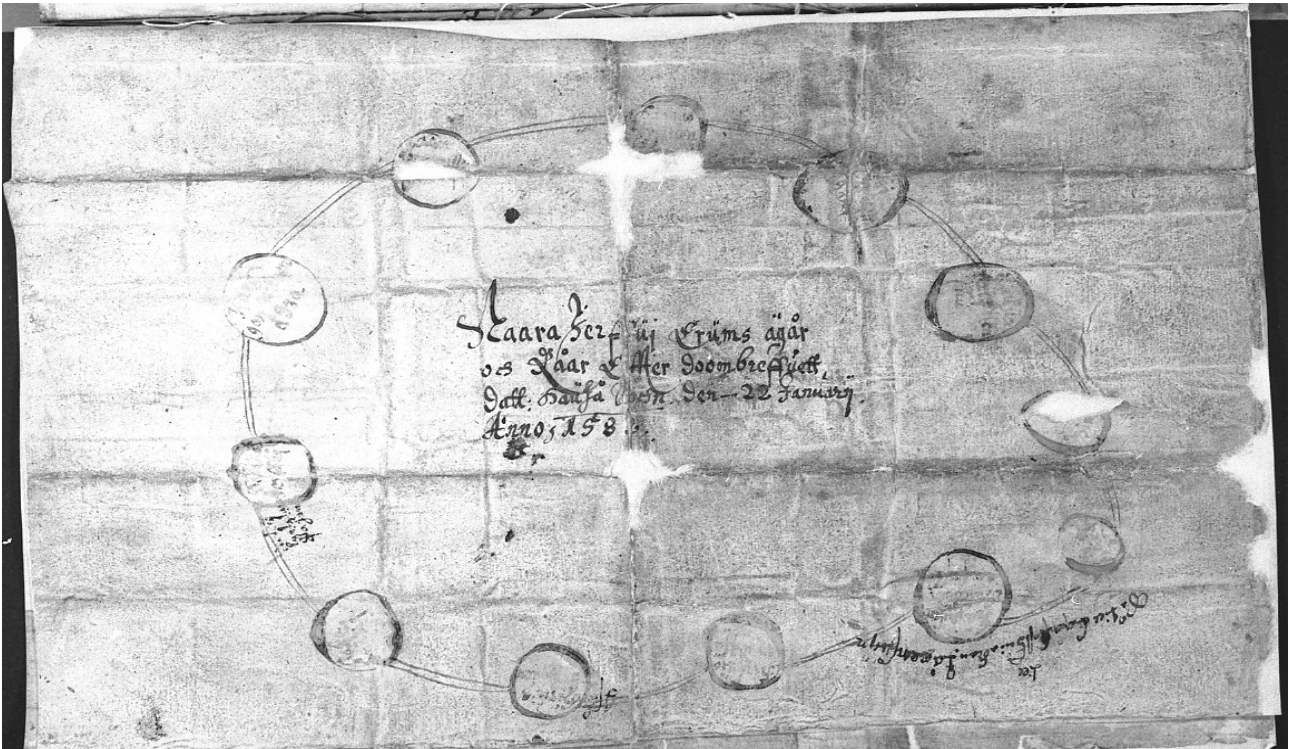
Ukonsyrjänpää

Sarjalammen luoteinen pää

Mäkijärven luoteinen pää

Palvataipaleen suu

Iso Kivi Hujakan suolla

Edellistä kovempi haaste on saada kartalle laamanni Henrik Stenssonin Saarioisten talonpoikien Petäjaveden-Vesangan-Jyväskylän seudulla omistamasta erämaasta annetussa tuomiossa mainitut rajakohteet. Tuomio on keskiaikainen ja 1500-luvun alkupuolelta (n. 1507–1522), mutta se tunnetaan vasta myöhemmästä yhteydestä. Klas Kristersson Horn osti maita alueen Saarioisten talonpojilta 1566, mutta kuoli jo samana vuonna. Mustamäen suvun historian kannalta tuomio on mielenkiintoinen, sillä rajanluettelossa liikutaan nykyisen Nyrölän suunnalla ja kaupan myötä vesankalaisista tuli Hornin lesken rouva Kerstinin lampuoteja (dokumentti ja paikannimet, vrt. Seppo Suvanto: Suur-Jämsän keskiaika (1954, 169–170); Nils Berndtson, Laukaan historia (1965, 112)

<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/?lang=fi>

Lempaatsuo (laaja suoalue: Keuruun, Petäjaveden ja Jämsän rajalla)

Vediansuo (tuntematon)

Tuohikodanjärvi yläpää (Kotanen)

Kilpajärvi (ilmeisesti Karhulammi)

Saloksenlahti (Salosveden pohjoisosa)

Läpikivi (tuntematon)

Jämsän Vieremänsyrjä (viittaa Jämsänveteen, joten nykyisen Pengerjoen länsisivu?)

Jämsänkosken isokivi (jossakin nykyisessä Pengerjoessa?)

Hotisalmi (tuntematon)

Hirsikangas (mahdollisesti sama kuin nykyinen Hirsikangas Petäjaveden pohjoispuolella)

Kimpurijärvesuo (tuntematon, ehkä Sallistensuo)

Pohjastenjärvi (Pohjoisjärvi)

Päivävuori (nykyinen Korkealanmäki)

Saarenjärvi (tuntematon, ehkä nykyinen Iso-Musta?)

Kaistenoja (nykyiset Kaistinmäki ja Ojala Ala-Kintauden eteläpuolella?)

Sorvajärvi (Sorvanen)

Rummatto (Rummakkomäki tai Rummakkolampi)

Karäppaniemi (Tuntematon, Luonetjärvellä?)

Ruokopuolistenojansuu (Ruokepuolinen)

Hanhijärven kankaanpää (Hanhijärvi)

Kuusjärvensuu (Kuusjärvi)

Kuusjärven Valkeakivi (rajakivi Kuusjärvellä)

Savikkonlähde (Saukonlähde, Saukkojärvillä)

Purtinsuonpään halki (nykyinen Porrassuo)

Ruokosuo (laaja suoalue)

Vuohiperäistevuori (tuntematon)

Lihasaari (Salosveden eteläpäässä)

Yritys paikallistaa rajakohteita tai piirtää niistä ympyrä ei johda selväpiirteiseen tulokseen, vaikka jotkut rajakohteista ovat samoja nykyisinkin. Paikannimet ovat muuttuneet ja rajaluettelo säilynyt myöhempinä kopioina, jolloin kohteiden kirjausjärjestys on voinut muuttua. Emme myöskään tiedä, kuinka keskiaikaiset rajankävijät ovat rajakohteiden merkityksen ymmärtäneet. Esimerkiksi ”Kaistenoja” vaikuttaisi olevan aivan toisaalla kuin samassa yhteydessä luetellut Nyrölän seudun kohteet, joka voi viitata alueen hahmottamiseen kahtena osana. Ei olekaan yllätys, että rajat olivat epäselviä myös aikalaisille. Vuonna 1589 järjestetyssä tutkinnassa tarkennettiin etelärajaksi Kuusjärveltä Ruokosuolle: Kuusjärvi, Valkeakivi, Maksingankallio, Lampsin keskinen koski (Vispiläjoki), Marjamäen korkea (Marjovuori), Saukonlähde (Saukkojärvet), Hyötjärvi (Hyötlampi), Halkikivi (tuntematon, vrt. edellä Läpikivi), Koisjärvi, Naulajärvi, Purtilosuo (Porrassuo).

Jonkin verran apua voi olla 1700-luvun pitäjänkartoista:

<https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/item/51060>

Nyrölän kylä löytyy kartan vasemmasta laidasta, jossa on kuvattu rajalinja Sallistensuo – Pohjastenslampi - Korkeavuori (Corkivuori) – Iso-Musta (Stora Musta). Sikamäen ja Mustamäen tiloja ei kartalle ole merkitty, mutta seudun viljelymahdollisuuksia on arvioitu: Oikarilan itäpuolella maan arvioitiin olleen suotuisaa pelto- ja niittyviljelylle, mutta Vasaraisten itäpuolella oli epäsuotuisampaa mäkistä ja kivistä kaskimaata.

Vesangan länsirajan määrittelevä rajalinja jatkuu vuonna 1589 mainittuun Hyötlampeen saakka, joka tulee lähelle aiemmin mainittua Kaistenojaa. Vesangan itäpuolella näkyy mm. Ruokepuolinen (Ruokopoli) ja nimeämättömäksi jääneenä nykyinen Hanhijärvi. Sen itäpuolella on Rajalampi, jonka saattaa viitata edellä mainittuun, Jyväskylän Ladun majan Hanhiperän lenkin hiihtäjille tuttuun Hanhijärven ”kankaanpähän” keskiaikaisena rajapaikkana.

Epäselyt rajoista kävivät ilmi vuonna 1589 järjestetystä tutkinnasta, jossa tutkintu väkivaltaisuuDET oirehtivat joitakin vuosia myöhemmin syttynyttä talonpoikaikapinaa. Kysymys oli Jämsän (nykyisen Muuramen) ja vuonna 1560 perustetun Rautalammin pitäjän rajasta:

Kuninkaallisen Majesteetin verotalonpoika Pekka Saukkonen ja hänen naapurinsa Ylä-Muuramen kylästä valittavat, kuinka Äminnen rouva Kerstinin Vesangan lampuodit ovat väkivalloin ylittäneet rajat veden yli heidän omistuksilleen ja anastaneet niittyjä, sekä keränneet 30 tai 40 itsellisen joukon kaskeamaan heidän parhaille ulkomaille. . . väkivaltaa on tapahtunut jo monta vuotta, ja mistä he mitä suurimmin valittavat. Monia katselmuksia on pidetty, mutta he (vesankalaiset) eivät ole niihin tahtoneet tyytyä. Siksi on jalo ja korkeasukuinen herra Klaus Åkesson nyt helmikuussa määrännyt kuninkaallisen voudin Bertill Simonssonin ja tuomarin sijaisen Kristoffer Brtilssonin sekä 12 kunniallisen miehen tekemään uuden katselmuksen.

Tavallisesti asukkaat olivat kyenneet sopimaan nautinnasta keskenään, mutta nyt sopimukset eivät olleet pitäneet. Saukkosen saaman sadon jyväluku on verraten korkea ja viittaa korpirukiiseen:

Pekka Saukkonen Ylä-Muuramen kylästä valittaa rouva Kerstinin lampuodista Lasse Siekkisestä Vesangasta, kuinka he olivat sopineet ystävällisestä vaihtokaupasta kahden vuoden ajaksi siten, että hän (Siekkinen) antaa käyttöön ulkomaitaan käyttöön ja kaskettavaksi niin paljon kuin tarvitsee, ja vastineeksi hän saa käyttönsä samaksi ajaksi kalavesiä. Hän (Saukkonen) oli tehnyt paljon työtä kaskimaalla ja kylvi kaksi tynnyriä ruista ja Jumala soi hänelle onnea ja hän sai hyvän vuodentulon, 45 tynnyriä. Olivat kuitenkin sama lampuodi ja eräs Jacob Claessonin palvelija Tönne Mårtensson ajaneet hänet pois, ja väkivalloin leikanneet sadon. Tuomari Klas Åkesson oli kärjillä tuominnut sopimuksen pidettäväksi, mutta kyseinen lampuodi siitä vähät välitti ja omavaltaisesti palautti vain siemenviljan, pitäen itsellään kalastuksella ansaitsemansa 4 tynnyriä kalaa. Minkä suuren väkivallan ja epäoikeudenmukaisuuden vuoksi hän oli nyt köyhtynyt.

Eikä tässä vielä kaikki, sillä vesankalaiset olivat nautintariidoissa myös läntisten naapuriensa eli Korttajärven Puupposten (nykyinen Puuppola) kanssa. Konflikti oli johtanut vuosia aiemmin henkirikokseen, joka oli ajan oikeuskäytännön mukaisesti sovittu kruunulle maksetuilla sakoilla ja omaisille suorituilla korvauksilla. Pekka Puupponen valitti, että sopimus ei ollut pitänyt:

Pekka Puupponen Korttajärveltä valittaa rouva Kerstinin lampuodista Tuomas Soikkasesta ja hänen vesankalaisista naapureistaan, että he löivät hänen poikansa kuoliaaksi, kun heidän piti pitää maariidan katselmusta metsässä 7 vuotta sitten (1582). Samana vuonna pidetyn toisen katselmuksen jälkeen he (vesankalaiset) olivat polttaneet metsäriihen, jossa oli ollut 6 tynnyriä ja panni puitua ruistua ja 3 tynnyriä puimatonta, lisäksi 14 leiviskää leipää, leiviskä lihaa, leiviskä voita, 5 säkkiä, 5 kirvestä, 14 sirppiä, puoli panna jauhoja, 4 miesten puseroa. Sekä K:M puolustuskirje kärjillä (taposta) korvauksena tuomituista maista, joiden ohella piti rakentaa uusi riihi ja korvata menetetty sato. He (vesankalaiset) eivät kuitenkaan välittäneet tai maksaneet korvauksia. Ja on tuomarina Kristoffer Bertilsson kaiken tämän todeksi todistanut, ja mistä hän (Puupponen) suuresti valittaa.

Konfliktien osapuolista Saukkoset, Soikkaset ja Siekkiset olivat savolaisia, Puupponen Hauhon hämäläisiä. Perinteisesti asuttajien lähtösuunta on päätelty nimistä: savolaisilla oli tavallisesti sukunimet, hämäläisistä

taas käytettiin pelkkää patronymimuotoa tai paikannimeä. Vuoden 1571 hopeaveroluettelo perustui ajantasaiseen tutkintaan ja on aikakauden parhaita lähteitä. Petäjaveden-Kintauden-Vesangan-Nyrölään (Soukkajärven) seudun veroa maksaneista talonpojista savolaisia olivat ainakin Pääkkönen, Soikkanen, Valkonen, Siekkinen ja Rahikainen. Muut ovat epävarmoja: esimerkiksi Pörsäinen/Porsonen voidaan liittää kumpaankin lähtöseutuun.

Hämäläiset ja savolaiset: hopeavero 1571

Kindasiärrfui

Pouall Metzöinen
Anders Reijhe
Nils Päcköinen

Petäiärvi

Nils Karicko
Per Porsoinen
Anders Soickainen
Lasse Pörsoinen
Lass Piesainen
Jönss Valkoinen
Anders Seickoinen

Souckaiärrfwi

Jöns Rahikainen
Pouall Rahikainen

Genetiikka ja kaupalliset testit ovat mullistaneet sukututkimusta ja tuoneet merkittävän lisän aiemmin asiakirjojen aikakauteen sidottuun asutustutkimukseen. Erityisen suurta kiinnostus on ollut mieskromosomissa tapahtuneiden mutaatioiden tutkimukseen. Y-DNA:n perusteella voidaan todentaa esimerkiksi sukunimien välisiä sukulaisuussuhteita, sillä sukunimet periytyvät isälinjaisesti. Tulokset ovat osoittaneet, että savolaiset sukunimet ovat olleet muuttuvampia kuin aiemmin on luultu. Soukkajärven Rahikaiset tunnettiin myöhemmin Nyrösinä. Nimenvaihdos tapahtui asiakirjalähteissä ja Rahikaisten ja Nyrösten samansukuisuus on todennäköistä, mutta geenitesti voisi vielä varmistaa yhteyden. Nimenvaihdot olivat verraten tavallisia uusille asuinalueille muutettaessa tai samannimisten erottamisen tarpeen vuoksi, jolloin yhteisössä käytössä ollut kutsuma- ja tai lisänimi vakiintui uudeksi nimeksi myös ”virallisesti” veroluetteloihin. Nyrönen on voinut olla käytössä jo Rahikaisten lähtöseudulla Etelä-Savossa. Samannimiset eivät välttämättä ole samaa isälinjaa, vaikka suvut olisivat asuneet verraten lähellä toisiaan. Havainnollinen esimerkki on sukunimi Kärkkäinen: rautalampilaiset Kärkkäiset ovat geneettisesti läntistä isälinjaa ja kiuruveteläiset savolaista, vaikka molemmat juontuvat samasta Kärkäs-nimestä.

Ihmisyhteisöt ovat lähes poikkeuksetta patrilokaalisia, jolloin miesten liikehdintä määrää muuttosuuntia. Geneettisen asutushistorian menetelmänä on verrata jälkeläislevintää, eli kuinka tietyn mutaation jakaneet miehet ovat myöhemmin sijoittuneet maantieteellisesti. Haasteena ovat tässäkin menetelmässä rajoitukset asiakirjalähteissä, jotka parhaimmalla tapauksessa kertovat jälkeläislevinnästä 1500-luvun tilanteeseen saakka. Mustamäen suvun juuret ovat 1700-luvulla eläneessä Sikamäen Sipi Yrjönpojassa, jonka isälinjan viimeisin mutaatio (N-BY108800) on tämänhetkisen testaus tilanteen mukaan tapahtunut arviolta vuonna 1500 syntyneellä miehellä. Vertailutuloksia on vielä vähän, mutta niiden perusteella kyseinen mies on todennäköisesti asunut Keski-Suomessa: suvusta tehty tutkimus on ulotettu Jyväskylän Lahden ja Nisulan

taloihin asti 1500-luvulle, jonka kanssa genetiikka ei ole ainakaan ristiriidassa. Itäinen N-tyyppi on suomalaisilla miehillä yleisin (61%). Esihistoriallisesti Sipin isälinja edustaa haploryhmää N-L1022, joka on selkeästi painottunut Länsi-Suomeen myöhemmän jälkeläislevinnän perusteella. Sipin isälinjassa on ennen vuotta 1000 huomattavan pitkä pullonkaula, linja on vähäväkinen ja vertailuosumia on toistaiseksi vähän. Ainoa selkeä yhteinen piirre on, että Länsi-Suomea, Pohjanmaata ja Karjalaakin sivuavien lähimpien vertailuosumien joukossa ei ole savolaisia. Yksi selitys näille piirteille voisi olla, että Sipin isälinja olisi liikkunut sisäisen Suomen erämaissa jo ennen 1500-lukua.

<https://discover.familytreedna.com/y-dna/N-BY108800/tree>

Vertailun vuoksi voidaan tarkastella Vesangasta tuttujen Soikkasten haplopuuta (N-BY213305), joka edustaa tyypillistä savolaisekspansion tuottamaa, 1200-luvulta lähtien voimakkaasti versovaa jälkeläislevintää. Savolaissuvuissa testausaktiivisuus on suurta, joten vertailuosumiakin on runsaasti. Soikkasten ohella samoista oksista versoi useita erinimisiä savolaissukuja.

<https://discover.familytreedna.com/y-dna/N-BY213305/tree>

Geneettinen sukututkimus voi tuottaa yllätyksiä. Asiakirjalähteiden ja sukututkimuksen mukaan Sipi Yrjönpojan veli oli Eerik Yrjönpoika (Loukiala). Eerikin isälinja kuuluu – tosin vain yhden tuloksen perusteella – Suomessa hyvin harvinaiseen E-tyyppiin. Eerikiin johtavan sukututkimuksen voinee tulkita luotettavaksi tehdyksi, joten kyseessä voi olla ns. NPE-tapaus (Non-Parental Event), jolloin isälinjassa on katkos ja jossakin sukupolvessa lapsen biologinen isä ei todellisuudessa ole ollut sama kuin asiakirjoissa. E-tyyppi on yleisin Pohjois-Afrikassa, mutta sitä tavataan myös Manner-Euroopassa. Keski-Suomeen E-tyypin isälinja on mahdollisesti tullut 1600-luvulla Keuruun kirkkoherra Palanderin (Suolahden kulttuurisuku) myötä: Keski-Suomesta on saatu useita kyseisen isälinjan testituloksia. Ehkäpä tämäkin arvoitus aikanaan selviää.

<https://discover.familytreedna.com/y-dna/E-FTA28202/tree>